

DOI: 10.34015/2523-4552.2025.2.14
УДК 351.1

*Сайнецький О. П.,
доктор юридичних наук
ORCID: 0009-0000-1142-6451*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНО-ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті здійснено загальнотеоретичну характеристику правового регулювання порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації. Обґрунтовано, що в умовах повномасштабної збройної агресії рф супроводжується зростання кількості осіб, які зазнали фізичних, психічних і соціальних втрат, потребуючи реабілітаційної допомоги держави.

Охарактеризовано вагомість соціального захисту постраждалих категорій осіб, серед яких центральне місце посідають учасники бойових дій, внутрішньо переміщені особи, діти, які зазнали травм внаслідок бойових дій, особи з інвалідністю, а також звільнені з полону. Виокремлено та досліджено специфіку основних нормативно-правових актів, що регламентують правовідносини у вказаній царині. Системно досліджено зміст і юридичне значення таких законодавчих актів. Особливу увагу приділено аналізу нових постанов Кабінету Міністрів України, які деталізують порядок забезпечення допоміжними засобами реабілітації, створення системи обліку завданої шкоди, адаптації осіб, що повернулися з полону, та проведення заходів реінтеграції. Сформульовано перелік особливостей правового регулювання порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації та окреслено сутність кожної з них.

Аргументовано, що чинне соціальне законодавство залишається певною мірою розпорошеним, дещо хаотичним і не цілком впорядкованим, що істотно ускладнює реалізацію комплексного підходу до проведення реабілітаційно-лікувальних заходів постраждалих внаслідок збройної агресії рф. Обґрунтовано необхідність систематизації правового масиву у цій сфері, зокрема шляхом розробки єдиного кодифікованого акту, який би забезпечив уніфікацію процедур, прозорість взаємодії суб'єктів та дієвість реалізації права на реабілітацію.

Ключові слова: соціальний захист, реабілітаційно-лікувальні заходи, постраждалі, збройна агресія, воєнний стан, соціальна безпека.

Постановка проблеми. В нинішніх умовах повномасштабної збройної агресії рф проти України питання забезпечення належного

рівня соціального захисту осіб, які постраждали внаслідок бойових дій, набуло надзвичайного значення. Реабілітація таких осіб як учасників бойових дій і цивільного населення загалом, включаючи дітей, жінок, осіб похилого віку та осіб з інвалідністю стала інструментом гуманітарної відповіді держави і критичним елементом стратегії збереження людського капіталу, національного добробуту й правової державності. У зв'язку з цим розробка та нормативне закріплення чіткого, ефективного, людиноцентричного порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів має надзвичайну наукову, практичну і морально-етичну актуальність.

Реабілітація осіб, які зазнали фізичних, психологічних і соціальних втрат внаслідок воєнної агресії, є складним багаторівневим процесом, який передбачає медичне втручання і правову, соціальну, психо-емоційну, освітню і професійну підтримку. У цьому контексті правове забезпечення відповідних процедур, їх системність, послідовність і адаптивність до потреб кожної постраждалої особи виступають ключовим фактором реалізації основоположних конституційних прав людини, насамперед права на охорону здоров'я, соціальний захист, гідність і соціальну безпеку. Окремої уваги потребує категорія учасників бойових дій, реабілітація яких не може зводитися виключно до медичного обслуговування. Комплекс заходів має враховувати специфіку військових психологічних травм (зокрема посттравматичний стресовий розлад), особливості адаптації до мирного життя, реінтеграцію до родинного, професійного і соціального

середовища. Додаткову складність становить те, що в умовах воєнного стану, постійних законодавчих змін та обмежених бюджетних ресурсів відбувається імпровізована, часто непослідовна і фрагментарна нормативна трансформація порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів, яка потребує систематизації.

Тож, актуальність дослідження порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів для осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії рф, зумовлена як внутрішніми викликами реформування системи соціального забезпечення в складних умовах війни, так і зовнішніми факторами євроінтеграції України і міжнародних зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тією чи іншою мірою тематика порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів для осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії рф висвітлювалась у працях різних вчених, серед яких доцільно, насамперед, назвати наступних: М. Г. Братасюк, А. Й. Бучинський, Л. П. Василенко, І. І. Дахова, Г. С. Журавльова, М. І. Іншин, Р. І. Коваленко, І. О. Наливайко, Л. Р. Наливайко, К. О. Нестеренко, Д. І. Сіроха, В. П. Тимошук, О. М. Ярошенко та ін. Проте, не применшуючи значення внеску в доктрину права соціального забезпечення вказаних науковців, доцільно зауважити, що їх праці відносно нашої проблематики дослідження були досить поверхневими, що й обумовлює нагальність здійснення комплексного та детального аналізу правового регулювання порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів для осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії рф.

Постановка завдання. Метою статті є загальнотеоретична характеристика правового регулювання порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації.

Виклад основного матеріалу. Таким чином, постає об'єктивна необхідність системного дослідження чинного правового регулювання порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів для осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації. Одразу варто констатувати, що правове регулювання у цій сфері охоплює широкий спектр джерел різної юридичної сили - від загальних конституційних положень та міжнародних нормативно-правових актів до спеціальних законів і підзаконних нормативно-правових актів, що визначають конкретні механізми надання допомоги, організаційні алгоритми реабілітаційних послуг, суб'єктний склад відповідальності, а також специфіку фінансування. Особливе значення для розуміння правової природи відповідного порядку мають положення Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [1], Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» [2], Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [3], Закону України «Про соціальні послуги» [4], Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [5], Закону України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» [6], Закону України «Про соціальний і

правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» [7], Закону України «Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат» [8], Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» [9], Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України» [10], а також відповідні постанови Кабінету Міністрів України, включаючи Постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення функціонування Системи обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» [11], Постанову Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України» [12], Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів, заходів з адаптації, підтримки (супроводу) осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії

проти України, після їх звільнення» [13], Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, їх переліку» [14], Постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, та/або спеціальними виробами для занять спортом окремих категорій громадян, які втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок» [15]. Тож, у межах подальшого викладу варто системно проаналізувати сутність і значення кожного з них через формально-юридичну площину й соціально-функціональний вимір.

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» відіграє ключову роль в контексті правового регулювання порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів постраждалих внаслідок збройної агресії РФ, оскільки встановлює загальні принципи та гарантії, на яких базується система охорони здоров'я, які мають бути враховані при розробці та реалізації реабілітаційних програм для постраждалих. Статтею 6 даного нормативно-правового акту закріплено право кожного громадянина на охорону здоров'я, що включає право на кваліфіковану медико-санітарну допомогу, вільний вибір лікаря та методів лікування, а також достовірну інформацію про стан сво-

го здоров'я. У статті 8 передбачено, що держава визнає право кожного громадянина на отримання реабілітаційної допомоги під час надання медичної допомоги [1]. Даний Закон України регламентує організацію системи охорони здоров'я, включаючи створення мережі закладів охорони здоров'я, фінансування охорони здоров'я та контроль за додержанням законодавства в цій сфері, що забезпечує інституційну базу для проведення реабілітаційно-лікувальних заходів.

Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» встановлює механізми та гарантії надання реабілітаційно-лікувальних заходів для осіб, які зазнали поранень, контузій, каліцтв або інших ушкоджень здоров'я внаслідок воєнних дій [2]. Даний нормативно-правовий акт створює правову основу для організації та надання реабілітаційно-лікувальних заходів особам, постраждалим внаслідок збройної агресії, забезпечуючи їх права на відновлення здоров'я та функціональних можливостей. У ньому, крім основних термінів у даній сфері, визначено систему реабілітації, деталізовано її складові, суб'єктів реабілітації, види реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів, а також повноваження органів державної влади.

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» є ключовим нормативно-правовим актом, який визначає правовий статус ветеранів війни та встановлює систему соціальних гарантій для них [3]. Стаття 4 даного Закону України визначає категорії осіб, які належать до ветеранів війни, включаючи учасників бойових дій,

осіб з інвалідністю внаслідок війни та учасників війни. Статтею 5 передбачено, що учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових формувань, а у статті 6 конкретизовано осіб, які належать до учасників бойових дій. Статтями 12-14 передбачено ряд пільг для учасників бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни і учасників війни, в тому числі щодо лікувально-реабілітаційних заходів. Наприклад, безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням, першочергове безоплатне зубопротезування, безоплатне одержання ліків за рецептами лікарів, а також лікарських засобів, імунобіологічних препаратів, медичних виробів та допоміжних засобів реабілітації, щорічне медичне обстеження та диспансеризація, безоплатне забезпечення протезно-ортопедичними виробами [15] та іншими засобами реабілітації тощо.

Закон України «Про соціальні послуги» встановлює правові засади для надання реабілітаційно-лікувальних заходів особам, які зазнали фізичних, психологічних або соціальних втрат внаслідок воєнних дій [4]. Даний Закон України гарантує право осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, на отримання соціальних послуг, що включає реабілітаційно-лікувальні заходи.

Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» є фундаментальним нормативно-правовим актом, який встановлює правовий статус, гарантії та механізми захисту прав внутрішньо переміщених осіб в Україні [5]. У статті 7 передбачено,

що взята на облік внутрішньо переміщена особа має право на забезпечення допоміжними засобами реабілітації, на одержання реабілітаційних послуг відповідно до законодавства за місцем проживання. Забезпечення допоміжними засобами реабілітації, надання реабілітаційних послуг здійснюється за наявності необхідних документів, що підтверджують право на ці послуги та засоби, а у разі їх відсутності - за даними Централізованого банку даних з проблем інвалідності (для осіб, які звертаються повторно) та індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Вказаний Закон України створює нормативну основу для організації та надання реабілітаційно-лікувальних заходів особам, постраждалим внаслідок збройної агресії, забезпечуючи їх права на відновлення здоров'я та соціальну інтеграцію.

Закону України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» [6] передбачає надання різних видів допомоги, включаючи реабілітаційно-лікувальні заходи, в тому числі першочергове безоплатне придбання ліків за рецептами лікарів, першочергове медичне обстеження, диспансеризація та госпіталізація, а також переважне право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням у санаторіях Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, централь-

ного органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, інших центральних органів виконавчої влади та військових формувань ветеранам військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та членам їхніх сімей з пільговою оплатою вартості путівок у розмірах та порядку, визначених Кабінетом Міністрів України.

Закон України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» у статті 8 передбачає, що особам, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення надаються медична, реабілітаційна, у тому числі психологічна, допомога, соціальна та професійна адаптація в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [7]. Статтею 11 закріплено, що за особою, стосовно якої встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, зберігається місце роботи (посада) протягом усього періоду позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, а також протягом шести місяців з дня звільнення, у разі проходження такою особою заходів з медичної, реабілітаційної, у тому числі психологічної, допомоги, санаторно-курортного лікування,

інших відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У контексті реабілітаційно-лікувальних заходів Закон України «Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат» встановлює механізми надання медичної, психологічної та соціальної допомоги дітям, які зазнали фізичних, психологічних або соціальних втрат внаслідок воєнних дій [8]. Стаття 2 закріплює визначення термінів, зокрема охоплюючи широкий спектр складових, які характеризують дітей, постраждала внаслідок збройної агресії, що включає дітей, які отримали поранення, контузії, каліцтва, зазнали фізичного, сексуального або психологічного насильства, були викрадені, примусово переміщені або депортовані, втратили батьків або були позбавлені батьківського піклування. Також статтею 18 встановлено систему заходів соціального захисту та підтримки дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, яка включає надання медичної допомоги, реабілітаційної допомоги та забезпечення допоміжними засобами реабілітації відповідно до індивідуального реабілітаційного плану, що здійснюються в закладах охорони здоров'я відповідно до вимог законів України "Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення" та "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я", забезпечення допоміжними засоба-

ми реабілітації і медичними виробами відповідно до вимог Закону України "Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні", а також надання психологічної допомоги, психолого-педагогічних, корекційних послуг та соціально-психологічної реабілітації відповідно до законів України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю", "Про охорону дитинства", "Про освіту". Також статтею 16 Закону України «Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат» встановлено процедуру супроводу дітей, які постраждали, включаючи оцінку потреб, розробку індивідуального плану підтримки та надання відповідних послуг.

Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» деталізує специфіку реабілітаційно-лікувальних заходів постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації осіб з інвалідністю [9]. У статті 17 вказано, що реабілітаційний процес включає такі складові як заходи з реабілітації у сфері охорони здоров'я, протезування, ортезування, санаторно-курортного лікування. Статтею 18 передбачено, що заклади охорони здоров'я проводять медичний огляд осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, які проходять реабілітацію, моніторинг і корекцію стану здоров'я, здійснення лікувально-профілактичних заходів. Стаття 24 закріплює, що відповідно до Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю можуть здійснюватися такі види реабіліта-

ційних заходів щодо осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю як заходи з реабілітації у сфері охорони здоров'я, що передбачають медикamentозне лікування в рамках компетенцій лікаря фізичної та реабілітаційної медицини, фізичну терапію, ерготерапію, терапію мови та мовлення, забезпечення протезуванням, ортезуванням, допоміжними засобами реабілітації, медичними виробами (медичними виробами) відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я. Стаття 26 передбачає, що держава гарантує допоміжні засоби реабілітації, визначені виробником для застосування з метою забезпечення профілактики, лікування або полегшення перебігу хвороби в разі захворювання, діагностики, моніторингу, лікування, полегшення стану особи та його компенсації, дослідження, заміни, видозмінювання або підтримування анатомії чи фізіологічного процесу і основна передбачувана дія яких в організмі або на організм людини не досягається за допомогою фармакологічних, імунологічних або метаболічних засобів, є об'єктом регулювання технічних регламентів щодо медичних виробів. Також у 2022 році статтю 4 даного Закону України було доповнено таким положенням в контексті розширення переліку осіб, на кого поширюється його дія, а саме: "осіб, які у період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях під час служби, трудової та іншої діяльності, проживання на відповідній території отримали поранення, контузію, каліцтво або захворювання внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах прове-

дення воєнних (бойових) дій та у період здійснення воєнних (бойових) дій або в районах, що піддавалися бомбардуванням, авіаударам та іншим збройним нападам, у частині забезпечення їх допоміжними засобами реабілітації, медичними виробами, реабілітаційними послугами на підставі висновків лікарсько-консультативних комісій закладів охорони здоров'я чи рішень військово-лікарських комісій незалежно від встановлення їм інвалідності, у тому числі за кордоном, у порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України" [10].

Щодо постанов Кабінету Міністрів України, то Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення функціонування Системи обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» є ключовим нормативно-правовим актом, що регламентує створення та функціонування Системи обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії російської федерації проти України. Ця Система обліку є складовою частиною Єдиної інформаційної системи соціальної сфери та спрямована на забезпечення комплексного обліку та аналізу інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам громадян, з метою ефективного планування та реалізації реабілітаційно-лікувальних заходів. Даною Постановою КМУ встановлено перелік інформації, яка засобами електронної інформаційної взаємодії Єдиної інформаційної системи соціальної сфери вноситься до Системи обліку інформації про шко-

ду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, а саме інформація про заходи підтримки постраждалих осіб та обсяг здійснених на такі заходи видатків як вид послуг, наданих за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (соціальні послуги, реабілітаційні заходи, зазначені в індивідуальній програмі реабілітації осіб/дітей з інвалідністю (реабілітаційні послуги, забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації), тощо); інформація про травму чи ушкодження здоров'я, внаслідок яких установлено інвалідність: назва реабілітаційних заходів, зазначених в індивідуальній програмі реабілітації осіб/дітей з інвалідністю (реабілітаційної послуги, допоміжного засобу реабілітації (технічного та іншого засобу реабілітації) тощо), наданих постраждалій особі; дата подання заяви щодо потреби в реабілітаційних заходах, зазначених в індивідуальній програмі реабілітації осіб/дітей з інвалідністю (реабілітаційних послугах, допоміжних засобах реабілітації (технічних та інших засобах реабілітації) тощо); дата забезпечення реабілітаційними заходами, зазначеними в індивідуальній програмі реабілітації осіб/дітей з інвалідністю (реабілітаційними послугами, допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) тощо) [11]. 12 квітня 2022 року Постановою № 454 Кабінетом Міністрів України [12] було прийнято ряд змін до законодавства, унаслідок чого розширено

категорії осіб, які мають право на забезпечення допоміжними засобами реабілітації; визначено порядок забезпечення допоміжними засобами реабілітації, який визначає механізм надання таких засобів, перелік необхідних документів, процедуру подання заяв та отримання засобів реабілітації [14]; встановлено граничні ціни на допоміжні засоби реабілітації, що сприяє забезпеченню доступності таких засобів для постраждалих осіб; уточнено термінологію, що сприяє уніфікації та точності в нормативно-правовому регулюванні.

Порядок проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів, заходів з адаптації, підтримки (супроводу) осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення регламентує комплекс заходів з відновлення фізичного та психічного здоров'я осіб, які зазнали позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії російської федерації проти України [13]. Вказаний нами Порядок спрямований на забезпечення ефективної реінтеграції таких осіб у суспільство, відновлення їхніх соціальних зв'язків та забезпечення належного рівня соціального захисту. Ним передбачено, що цілі лікувальних та реабілітаційних заходів для кожної звільненої особи визначаються за результатами медичного та психологічного обстеження, проведеного після звільнення особи з ізоляції. Пунктом 19 встановлено, що виписка звільненої особи здійснюється за медичними показаннями. Лікуючий лікар під час виписки надає рекомендації щодо

необхідності забезпечення подальшого амбулаторного лікування звільненої особи, надання їй реабілітаційної та психологічної допомоги, соціальних послуг, у тому числі влаштування до соціальних закладів (установ), послуг із соціальної та професійної адаптації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням та надання інших послуг, передбачених законодавством для звільнених осіб. Згідно пункту 24 центри реінтеграції або заклади охорони здоров'я надають різні види психологічної допомоги звільненим особам (конкретні види визначаються фахівцями центрів або закладів у співпраці із звільненими особами та з урахуванням їх потреб та результатів оцінки їх стану), в тому числі взаємодію з надавачами первинної та спеціалізованої медичної допомоги з метою своєчасного діагностування, забезпечення лікування психічних хвороб та підтримання стійкого стану ремісії. Також даним Порядком передбачено, що методи психотерапії застосовуються відповідно до наукових даних щодо їх ефективності у лікуванні конкретних психічних та поведінкових розладів згідно із галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я.

Отже, можемо резюмувати, що особливостями правового регулювання порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації є наступні: 1) у комплексний міжгалузевий характер – реабілітаційно-лікувальні заходи охоплюють норми адміністративного, соціального та трудового права. Правове регулювання здійснюється як через профільні закони, так і через загальні норматив-

но-правові акти; 2) пріоритетність соціальної реабілітації постраждалих – законодавство закріплює особливий статус осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії рф (зокрема, УБД, ВПО, діти, особи з інвалідністю, звільнені з полону). Їм гарантовано першочергове надання медичної та психологічної допомоги, забезпечення протезування, адаптації та супроводу; 3) встановлення індивідуалізованих реабілітаційних планів та програм – передбачається індивідуальний підхід до надання допомоги, що забезпечує точне врахування фізичних, психологічних і соціальних наслідків отриманих травм; 4) першочерговість доступу до допоміжних засобів реабілітації – урядові постанови гарантують надання безоплатних допоміжних засобів реабілітації, включаючи протезно-ортопедичні вироби, зокрема виготовлені за новітніми технологіями, що має особливе значення для військовослужбовців та цивільних, які втратили кінцівки; 5) впровадження механізмів обліку шкоди і пошкодженого здоров'я – Система обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам осіб внаслідок збройної агресії російської федерації проти України створює основу для ідентифікації обсягу необхідних реабілітаційних заходів, а також забезпечує можливість подальшого відшкодування та судового захисту.

Висновки. Отже, варто підсумувати, що аналіз правового регулювання порядку проведення реабілітаційно-лікувальних заходів для осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації, засвідчує складність і багатовекторність цього правового механізму,

який охоплює широкий спектр галузей права. Сформована система нормативного забезпечення базується як на загальних законодавчих актах, так і на спеціальних правових конструкціях, що спрямовані на захист прав особливих категорій громадян, а саме учасників бойових дій, внутрішньо переміщених осіб, звільнених із полону, дітей, осіб з інвалідністю та інших.

Особливе значення має адаптація законодавства до умов повномасштабної війни, що прослідковується донині з 2022 року: нові закони та постанови уряду прямо адресують виклики, породжені агресією рф, закріплюючи першочерговий характер медичної допомоги, протезування, психологічної підтримки, соціального супроводу, реінтеграції, а також інклюзії постраждалих у мирне життя.

Водночас доцільно наголосити, що правове регулювання у цій сфері потребує подальшої оптимізації у таких напрямках: гармонізація норм між різними галузями законодавства; забезпечення єдиного підходу до термінології, зокрема щодо визначення категорій «постраждалих»; деталізація процедур надання допомоги в умовах воєнного стану; законодавче забезпечення стійкої міжвідомчої координації.

Тож, проведення реабілітаційно-лікувальних заходів в умовах збройної агресії рф функціонує в умовах масштабної гуманітарної кризи, що зумовлює потребу в гнучких, оперативно адаптованих механізмах правового впливу. Законодавець намагається вибудувати модель, що базується на цільовій підтримці, адресності, негайності втручання й індивідуалізації допо-

моги, проте в чинній нормативно-правовій базі простежуються ознаки фрагментарності і відсутності уніфікованих процедур, що ускладнює реалізацію права на реабілітацію в комплексному форматі. Розпо-рошеність й певна хаотичність між численними законами і підзаконни-ми актами зумовлює потребу щодо

систематизації та кодифікації зако-нодавства в цій сфері шляхом ро-зроблення і прийняття єдиного ком-плексного нормативно-правового акту, який би унормував ключові принципи, процедури, суб'єктний склад і гарантії надання реабіліта-ційної допомоги постраждалим вна-слідок воєнної агресії рф.

Список використаних джерел

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст. 19.
2. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. Відомості Верховної Ради України. 2021 р. № 8. стор. 2. Ст. 59.
3. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 45. Ст. 425.
4. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 18. Стор. 5. Ст. 73.
5. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 1. Стор. 2. Ст. 1.
6. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист : Закон України від 24.03.1998 № 203/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 40. Ст. 249.
7. Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей : Закон України від 26.01.2022 р. № 2010-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 14. Стор. 12. Ст. 32.
8. Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких зако-нодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат : Закон України від 08.10.2024 р. № 3999-IX. Відомості Верховної Ради України. 2025. № 10. Стор. 3. Ст. 24.
9. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 2. Стор. 44. Ст. 36.
10. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення до-поміжними засобами реабілітації осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України : Закон України від 01.04.2022 р. № 2168-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 32. Стор. 46. Ст. 1697.
11. Деякі питання забезпечення функціонування Системи обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2025 р. № 450. Офіційний вісник України. 2025. № 39. Ст. 2636. код акта 131727/2025
12. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами

реабілітації) осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2022 р. № 454. Офіційний вісник України. 2022. № 34. Стор. 30. Ст. 1852. код акта 111057/2022

13. Про затвердження Порядку проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів, заходів з адаптації, підтримки (супроводу) осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2024 р. № 296. Офіційний вісник України. 2024 р. № 29. Стор. 43. Ст. 1870. Код акта 123801/2024.

14. Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, їх переліку : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 р. № 321. Офіційний вісник України. 2012 р. № 31. Стор. 163. Ст. 1146. Код акта 61341/2012.

15. Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, та/або спеціальними виробами для занять спортом окремих категорій громадян, які втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. № 518. Офіційний вісник України. 2014 р. № 82. Стор. 55. Ст. 2330. Код акта 74232/2014.

Sainetskyi Oleh, Doctor of Law

ORCID: 0009-0000-1142-6451

Legal regulation of the procedure for conducting rehabilitation and treatment measures for victims of the armed aggression of the russian federation

In the article a general theoretical description of the legal regulation of the procedure for carrying out rehabilitation and treatment measures for victims of the armed aggression of the russian federation is provided. It is substantiated that in the conditions of full-scale armed aggression of the russian federation, the number of persons who have suffered physical, mental and social losses, requiring rehabilitation assistance from the state, is increasing.

The importance of social protection of affected categories of persons is characterized, among which the central place is occupied by participants in hostilities, internally displaced persons, children who have suffered injuries as a result of hostilities, persons with disabilities, as well as those released from captivity. The specifics of the main regulatory legal acts that regulate legal relations in the specified area are identified and studied. The content and legal significance of such legislative acts are systematically studied. Particular attention is paid to the analysis of new resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, which detail the procedure for providing rehabilitation aids, creating a system for recording damage, adapting persons who have returned from captivity, and conducting reintegration measures. A list of features of the legal regulation of the procedure for conducting rehabilitation and treatment measures for victims of the armed

aggression of the russian federation is formulated and the essence of each of them is outlined.

It is argued that the current social legislation remains to a certain extent dispersed, somewhat chaotic and not completely orderly, which significantly complicates the implementation of a comprehensive approach to conducting rehabilitation and treatment measures for victims of the armed aggression of the russian federation. The need to systematize the legal framework in this area is substantiated, in particular by developing a single codified act that would ensure the unification of procedures, transparency of interaction between subjects and the effectiveness of the implementation of the right to rehabilitation.

Keywords: *social protection, rehabilitation and treatment measures, victims, armed aggression, martial law, social security.*